

Paweł Piotrowski

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Polska

pawel.piotrowski@uwm.edu.pl • <https://orcid.org/0000-0002-3423-1347>

Sprawozdanie z seminarium naukowego „W kręgu życia, działalności i spuścizny Marii Grzegorzewskiej – Patronki Roku 2022” (22 września 2022)

Report on the scientific seminar “W kręgu życia, działalności i spuścizny Marii Grzegorzewskiej – Patronki Roku 2022” (“In the circle of life, activity and legacy of Maria Grzegorzewska – Patroness of the Year 2022”) (22 September 2022)

Bericht über das wissenschaftliche Seminar “Im Kreis des Lebens, der Tätigkeit und des Vermächtnisses von Maria Grzegorzewska – Schirmherrin des Jahres 2022”. (22. September 2022)

W roku 1922 został utworzony, z inicjatywy Marii Grzegorzewskiej, Państwowy Instytut Pedagogiki Specjalnej, pierwszy tego typu w Polsce ośrodek dydaktyczno-badawczy skoncentrowany na problematyce specjalnych potrzeb edukacyjnych. Wydarzenie to, było nie tylko symbolicznym, ale i faktycznym początkiem rozwoju pedagogiki specjalnej w Polsce.

Z okazji jego setnej rocznicy Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uchwałą z dnia 14 X 2021 r. uhonorował prekursorkę tej subdyscypliny pedagogicznej, profesor Marię Grzegorzewską, ustanawiając ją patronką roku 2022 w Polsce. Członkowie Komisji Edukacji Towarzystwa Naukowego im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie postanowili więc zadedykować swój udział w tegorocznych 20. Olsztyńskich Dniach Nauki i Sztuki uczczeniu i upowszechnieniu dzieła patronki roku, wybitnej przedstawicielki polskiej pedagogiki. W tym celu zorganizowano, przy współpracy Instytutu Północnego im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie oraz Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, w tym ze szczególną pomocą

Dziekan WNS dr hab. Joanny Ostrouch-Kamińskiej, prof. UWM, oraz przy patronackim wsparciu Ministerstwa Edukacji i Nauki, seminarium naukowe „W kręgu życia, działalności i spuścizny Marii Grzegorzewskiej – Patronki Roku 2022”. Wydarzenie miało miejsce 22 IX 2022 r. (w drugim dniu Olsztyńskich Dni Nauki i Sztuki), w salach i hallu na parterze Domu Polskiego – siedziby Instytutu Północnego oraz Towarzystwa Naukowego im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie.

Specjalnymi gośćmi spotkania byli zastępca Dyrektora Instytutu Północnego im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie, Anna Chmielewska-Metka, która dokonała otwarcia seminarium oraz Prezes Towarzystwa Naukowego im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie, prof. dr hab. Stanisław Achremczyk, który nie tylko powitał przybyłych gości, lecz również opowiedział im o dziejach Domu Polskiego, skupiając się szczególnie na okresie będącym kontekstem historycznym początków działalności Marii Grzegorzewskiej i Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej. Natomiast o działalności Komisji Edukacji Towarzystwa Naukowego im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie opowiedziała jego przewodnicząca, dr Maria Radziszewska.

Seminarium miało formułę hybrydową – dwie prelekcje odbyły się w formie transmisji online za pośrednictwem platformy internetowej. Taki charakter miał pierwszy z czterech przygotowanych na tę okazję odczytów, który wygłosił dr hab. Jacek Kulbaka, profesor Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej. Jako przedstawiciel uczelni, będącej kontynuacją założonego przed stu laty, dzięki staraniom jej dzisiejszej patronki, Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej, prelegent w swoim wystąpieniu zatytułowanym „Meandry życia» Marii Grzegorzewskiej w kontekście jej działalności naukowej, społecznej, dydaktycznej, organizacyjnej” przedstawił biografię bohaterki spotkania na tle sytuacji społecznej ówczesnej Europy. Opowiedział też o jej studiach poświęconych problematyce poszukiwania oświatowej odpowiedzi na specjalne potrzeby edukacyjne, zapoczątkowanych w Krakowie, kontynuowanych w Brukseli i uwieńczonych stopniem akademickim na paryskiej Sorbonie. W referacie znalazł się też zarys losów Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej w okresie międzywojennym oraz jego reaktywacji i dalszej działalności po drugiej wojnie światowej. Prelegent omówił także przekształcenia, jakie dokonały się już po śmierci założycielki, prowadzące poprzez Państwową Wyższą Szkołę Zawodową Instytut Pedagogiki Specjalnej, której to szkole nadano imię Marii Grzegorzewskiej, poprzez Wyższą Szkołę Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, aż po dzisiejszą (od roku 2000) Akademię Pedagogiki Specjalnej, noszącą wciąż oczywiście imię inicjatorce Instytutu.

Drugi z prelegentów, dr hab. Piotr Gołdyn, profesor Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, spotkał się już „na żywo” z uczestnikami seminarium wśród których dominowała młodzież – przede wszystkim uczniowie XIII Liceum Ogólnokształcącego Katolickiego im. Świętej Rodziny w Olsztynie. Wśród publiczności byli

też członkowie Towarzystwa Naukowego im. Wojciecha Kętrzyńskiego i pracownicy Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego. Profesor Piotr Gołdyn jest historykiem oświaty specjalnej i resocjalizacji, jak również heraldykiem, (od ponad dziesięciu lat jest członkiem Komisji Heraldycznej przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji). Zaprezentował referat „Analiza historyczna i ideologiczna sztandarów szkół im. Marii Grzegorzewskiej”, w którym, obok informacji historycznych i interesujących danych na temat placówek noszących współcześnie imię bohaterki seminarium, znalazły się ciekawostki z zakresu weksylologii – tej pomocniczej subdyscypliny historii, która właśnie sztandary ma za swój przedmiot badań.

Kolejna prelekcja ponownie miała formę transmisji online. Wygłosiła ją dr Ewa Barnaś-Baran z Wydziału Pedagogiki Uniwersytetu Rzeszowskiego, która jest historykiem wychowania, a w swojej pracy naukowej zajmuje się głównie historią instytucji i działań na rzecz wsparcia osób społecznie wykluczonych, marginalizowanych i środowiskowo zaniedbywanych, w tym szczególnie dzieci i młodzieży. Jej odczyt pod tytułem: „Galicyjskie inicjatywy wsparcia dzieci zaniedbanych moralnie (nie dostosowanych społecznie) w drugiej połowie XIX i na początku XX w.” dał możliwość słuchaczom, zwłaszcza tym młodszym, lepszego zrozumienia znaczenia dążeń i działań Marii Grzegorzewskiej, a także ich społeczno-kulturowego i historycznego kontekstu (na który składał się, m.in. bardzo niski poziom zinstytucjonalizowania działań profilaktycznych, resocjalizacyjnych i skierowanych na realizację specjalnych potrzeb edukacyjnych oraz społeczno-kulturowy klimat wokół tych problemów).

Ostatnią z prelegentek była mgr Agnieszka Szczeszak, nauczycielka i wizytatorka placówek kształcenia specjalnego z ramienia Olsztyńskiego Kuratorium Oświaty (warto przypomnieć, że Maria Grzegorzewska także była, przed zainicjowaniem działalności Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej pierwszą w Polsce referentką-wizytatorką ds. szkolnictwa specjalnego w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego). W odczycie zatytułowanym „Funkcjonowanie placówek kształcenia specjalnego w województwie warmińsko-mazurskim”, stanowiącym rodzaj pomostu łączącego historyczny wymiar dzieła Marii Grzegorzewskiej z dniem dzisiejszym, zaprezentowane zostały informacje na temat prawnych, finansowych, demograficznych i pedagogicznych uwarunkowań funkcjonowania sieci placówek zabezpieczających realizację specjalnych potrzeb edukacyjnych, ze szczególnym odniesieniem do sytuacji w województwie warmińsko-mazurskim.

Po przerwie, uczestnicy seminarium obejrzeni wystawę posterową „Maria Grzegorzewska – nauczycielka, badaczka, prekursorka pedagogiki specjalnej w Polsce”, omówioną przez członkinie Komisji Edukacji Towarzystwa Naukowego im. Wojciecha Kętrzyńskiego: dr Urszulę Pulińską i dr Kingę Lisowską. Oprócz przypomnienia przedstawianych w seminaryjnych odczytach informacji dotyczących

życia i działalności Marii Grzegorzewskiej, jej bezprecedensowego wkładu w rozwój pedagogiki specjalnej w Polsce, wystawa prezentowała także kontynuatorów tego dzieła, prowadząc tym tropem m.in. do Olsztyna (uczeń Marii Grzegorzewskiej, jej następca na stanowisku dyrektora Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej, autor pierwszego polskiego podręcznika akademickiego do pedagogiki specjalnej – doc. dr Otton Lipkowski był swego czasu współzałożycielem i pierwszym kierownikiem Warmińsko-Mazurskiej Biblioteki Pedagogicznej w Olsztynie). Wystawa była tego dnia dostępna dla wszystkich osób odwiedzających Dom Polski.

Seminarium naukowe „W kręgu życia, działalności i spuścizny Marii Grzegorzewskiej – Patronki Roku 2022” było pierwszym tego typu przedsięwzięciem działającej od roku Komisji Edukacji Towarzystwa Naukowego im. Wojciecha Kętrzyńskiego i – jak powiedziała jego przewodnicząca witając przybyłych na nie gości – zainicjowało oficjalnie publiczną działalność Komisji. Seminarium przygotował zespół Komisji Edukacji w składzie: dr Danuta Kamilewicz-Rucińska, dr Kinga Lisowska, dr Aldona Małyska, dr hab. Paweł Piotrowski, dr Urszula Pulińska, dr Maria Radziszewska, dr Małgorzata Stańczak, dr Elżbieta Subocz, dr Marcin Warmiński, dr Aldona Zakrzewska oraz dr Marcelina Zaniewska.